

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Дідур Г.І., к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
e-mail: adidur2007@ukr.net

Кириліна П.М., здобувач освітнього ступеню «Магістр»,
Спеціальність 073 «Менеджмент»
e-mail: polina_k092001@ukr.net

Одеський державний аграрний університет, м. Одеса, Україна

Найважливішою складовою розвитку підприємства та основним джерелом розширеного відтворення є його інноваційна діяльність, що забезпечує перехід підприємства до інноваційної економіки. Складність управління підприємством при організації інноваційної діяльності в даний час зростає через глобалізацію процесів та ускладнення інформаційних зав'язків підприємства з навколишнім середовищем, зростання масштабів технологічних, організаційно-управлінських та фінансових процесів, розвитку цифрових технологій. Це потребує нових знань, відповідного кваліфікованого персоналу підприємства, що володіє інтелектуальним потенціалом.

Наявність знань та інтелектуального потенціалу персоналу підприємства є необхідною умовою здійснення його інноваційної діяльності. Як зазначають Хусаїнов Р.В. та Данченко Л.Г.: «Інноваційна економіка ґрунтується на знаннях, і це означає, що основним капіталом будь-якої економічної структури стає інтелектуальна власність, людський капітал, інноваційні розробки та «ноу-хау», а не матеріальні активи і традиційні ресурси, що ще раз свідчить про трансформацію матеріальної основи капіталу в інтелектуальну» [1, с. 150].

Тому, на даний момент основним вектором розвитку економіки має стати рух у бік економіки знань, яка ефективно використовує знання для свого розвитку. У середовищі економіки знань ядром системи менеджменту підприємства є саме знання, що продукуються, накопичуються та передаються персоналом підприємства іншим суб'єктам організаційної діяльності (працівникам, командам, підрозділам тощо) та зовнішньому середовищу.

Особливої актуальності це питання набуває у сучасних умовах. «Нові виклики гостро потребують нових знань задля забезпечення життєдіяльності суспільства та ведення бізнесу в умовах війни, а організаційні стратегії (як генеральна, так і функціональні) мають бути зорієнтовані на продукування таких знань» [2].

Термін «економіка знань», не новий. Американський вчений Ф. Махлуп вперше впровадив його у науковий оборот і відзначив вирішальну роль знань у функціонуванні економічної системи, ще у 1962 році. Однак, вже у 70-ті роки

стало зрозуміло, що економіка знань – новий тип економічної організації суспільства, в якому вирішальна роль належить сектору знань, а виробництво знань є джерелом зростання економіки [3, с. 185].

Питанням економіки знань приділяли увагу багато вчених, вважаємо за доцільне зробити огляд наукових напрацювань останніх років, стосовно визначення поняття «економіки знань», табл. 1.

За результатами аналізу поняття «економіка знань», запропонованого різними авторами, ми визначили наступні основні характеристики «економіки знань», що в залежності від контексту, розглядається як: 1) джерело зростання економіки; 2) процес створення знань; 3) спеціальна галузь загальної економічної науки, що продукує знання; 4) економіка, в якій визначальним є інтелектуальний потенціал суспільства, вплив наукової та інноваційної діяльності, освіти, інформаційних технологій.

Таблиця 1 Підходи до визначення поняття «економіка знань» різними авторами

Автор	Визначення	Ключові слова
В. Геєць [4, с. 27]	Економіка знань – це економіка, у якій і спеціалізовані, і повсякденні знання є джерелом зростання. В економіці знань визначальним є інтелектуальний потенціал суспільства, на який вона спирається і який становить сукупність повсякденних (буденних) і спеціалізованих (наукових) знань, які нагромаджені в свідомості людей та матеріалізовані в технологічних способах виробництва.	знання є джерелом зростання визначальним є інтелектуальний потенціал суспільства
Сахненко О.І. [5 с.17]	економіка знань – це закономірна і об'єктивно обумовлена, більш висока у порівнянні з індустріальною фазою (стадією) розвитку суспільства господарююча підсистема, за якої ключовими факторами економічного зростання є посилення впливу наукової та інноваційної діяльності, освіти, наукових та інформаційних технологій, які саме і дозволяють при динамічних змінах потреб суспільства генерувати безперервний потік нововведень у виробництво.	господарююча підсистема, в якій визначальним є вплив наукової та інноваційної діяльності, освіти, інформаційних технологій

Візіренко С.В. [6, с. 48]	процес створення знань на основі відтворювального процесу; продукт, що має споживчу та мінову вартість і є результатом виробництва знань	процес створення знань
Захаров О.І. [7]	Спеціальна галузь загальної економічної науки і практики; системоутворююча складова, ядро «нової економіки», яка визначає перспективи і динаміку стійкого розвитку	спеціальна галузь загальної економічної науки
Старовойт О.В. [8]	Сформована під впливом інформаційної революції своєрідна галузь продукування та функціонування інтелекту – наукових знань у всіх сферах матеріального та духовного виробництва. Вона не заміщує знаннями реальне виробництво, а являє собою якісно нову систему їх використання та запровадження у практику	галузь продукування та функціонування наукових знань

Джерело: Сформовано авторами на основі [4-8]

Для оцінки рівня інноваційної активності підприємств та співвідношення характеристик їх інноваційної активності, в умовах формування економіки знань, пропонуємо використовувати наступні критерії та показники:

- частка витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки у загальному обсязі витрат організацій;
- ефективність витрат на НДДКР;
- частка інноваційної продукції до загального обсягу продукції;
- частка науково-технічного персоналу у структурі організацій;
- співвідношення технологій, що купуються і продаються;
- коефіцієнт комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.

Інноваційна активність підприємств, в умовах формування економіки знань, значною мірою залежить від державної регуляторної політики в цій сфері. На думку Золотих І.Б.: «Основна проблема інноваційного розвитку в Україні, незважаючи на наявність значного інтелектуального і ресурсного потенціалу, є відсутність механізму, який би міг об'єднати існуючі ресурси і сконцентрувати їх на найбільш перспективних напрямках» [9, с. 130].

З метою удосконалення управління інноваційною діяльністю, в умовах формування економіки знань, пропонується ряд рекомендацій, щодо державної підтримки і розвитку цієї сфери, а саме: створення сприятливого правового середовища для наукового та інноваційного розвитку; запровадження ефективних форм інтеграції науки і виробництва; державне стимулювання інноваційної активності підприємств; впровадження автоматизованих систем управління та сучасних інформаційних технологій; удосконалення системи підготовки і перепідготовки персоналу для інноваційної сфери; державне стимулювання та залучення інвестицій для фінансування наукомістких галузей.

Список використаних джерел

1. Хусаїнов Р.В., Данченко Л.Г. Інституційні умови та механізми активізації інноваційної діяльності в Україні. Стан та проблеми розвитку національної економіки в умовах перманентних кризових явищ / за ред. д.е.н., професора О.О. Непочатенко. Умань, 2015. 236 с.
2. Дороніна О.А., Алярова А.В. Стратегії кадрового менеджменту. *Економіка і суспільство*. 2022. Випуск №42. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1596> (Дата звернення 14.11.2022)
3. Світлична В. Л. Теоретичні базис нової парадигми суспільства – економіки знань. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 3 (19). С. 184-193.
4. Економіка знань та її перспективи для України: [наук. доп.] / [Геєць В.М., Александрова В.П., Бажал Ю.М., Данько М.С., Дем'яненко В.В.]; Ін-т екон. прогнозування НАН України. Київ, 2005. 168 с.
5. Сахненко О.І. Економіка знань: Теорія і державна політика. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Випуск 8. Частина 3. С. 16-19.
6. Візіренко С.В. Генезис поняття «економіка знань». *Сталий розвиток економіки*. 2012. №2 (12). С. 44-49
7. Захаров О. І. Управління знаннями у системі економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна*. 2012. Вип. 1. С. 39-47. URL: <http://nbuv.gov.ua> (дата звернення: 10.11.2022 р.)
8. Старовойт О.В. Економіка знань у стратегії інноваційного розвитку освіти: автореф. дис. канд. філософських наук. Київ. 2010. URL: <http://osvitata.com/osvita-taeconomika> (дата звернення: 15.11.2022 р.)
9. Золотих І.Б. Розвиток інноваційного процесу в Україні в контексті формування економіки знань. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Випуск 28, частина 1. С. 129-133